

Nerwica w kulturze i psychiatrii w socjalistycznej Polsce, 1956-1989

Streszczenie popularnonaukowe

Celem projektu jest analiza dyskursów eksperckich i dziennikarskich oraz reprezentacji literackich nerwicy w Polsce w latach 1956-1989. Przyjrzenie się tak różnorodnemu materiałowi jak teksty psychiatryczne, artykuły prasowe i powieści pozwoli na wydobycie znaczeń kulturowych i politycznych przydawanych nerwicy. Przykład nerwicy pozwoli zrozumieć w jaki sposób w socjalistycznej Polsce konstruowano pojęcie choroby psychicznej oraz zdrowia psychicznego—którego nerwica stanowiła przeciwieństwo—a przede wszystkim takich pojęć jak podmiotowość, normalność oraz patologia.

Nerwica, obok schizofrenii, była najczęściej komentowaną i opisywaną chorobą psychiczną zarówno w prasie eksperckiej, jak i popularnej: temat nerwicy pojawiał się i w czasopismach o profilu polityczno-społecznym, jak i magazynach kierowanych do konkretnych grup społecznych: kobiet, studentów, nastolatków. Nerwica miała dotyczyć osób dorosłych i dzieci i wiele tekstów skupiało się na sposobach leczenia i zapobiegania nerwicy. Niemniej, psychiatrzy nie byli zgodni co do jednej definicji nerwicy, a więc i do sposobów jej leczenia. Ze względu na ową mnogość definicji, podejść do leczenia oraz reprezentacji nerwica stanowi punkt wyjścia do przyjrzenia się ewoluującemu w PRL-u paradygmatom psychiatrycznym oraz ideom dotyczącym zdrowia psychicznego. Poza tym, analiza dyskursów na temat nerwicy pozwoli na prześledzenie relacji między ideologią państwową a psychiatrią. Do jakiego stopnia psychiatria—podejmująca takie tematy jak rozumienie podmiotowości, jednostki i jej relacji ze społeczeństwem, zbiorowości i rodziny—stanowiła autonomiczną dziedzinę medycyny, a do jakiego była kształtowana przez państwowe wytyczne? W związku z tym, nerwica stanowi zarówno właściwy temat projektu, jak i soczewkę poprzez którą można spojrzeć na rozwój, obieg i negocjacje eksperckich i popularnych idei na temat zdrowia psychicznego, choroby psychicznej oraz związków psychiatrii z ideologią państwową.

W projekcie myślę o nerwicy intersekcyjnie, czyli w odniesieniu do takich kategorii jak płeć, klasa, wiek. Stawiam tezę, że rozumienie nerwicy prezentowane przez psychiatrów, ekspertki i pisarki nie było niezależne od ich rozumienia płci, klasy i wieku.

Główne pytania badawcze:

- jakie idee na temat nerwicy posiadali w socjalistycznej Polsce eksperci, pisarze oraz dziennikarze?
- w jaki sposób takie pojęcia jak zdrowie psychiczne, podmiotowość, normalność, patologia oraz ludzka psychologia były rozumiane w kontekście nerwicy?
- jakie były zależności między państwową ideologią a ideami na temat nerwicy, zdrowia psychicznego oraz choroby psychicznej?
- do jakiego stopnia polskie dyskursy eksperckie na temat nerwicy były zbieżne z międzynarodowymi—socjalistycznymi oraz zachodnimi—dyskursami na temat nerwicy?

Głównymi efektami realizacji grantu będzie książka oraz trzy artykuły naukowe.